Dr. Oana-Mădălina Popescu

S-au dovedit hoții care au omorât pă starița de la Surpate.* Completări la istoria unei crime (I)

Mănăstirea Surpatele din județul Vâlcea, ridicată în cinstea Sfintei Treimi, are o istorie ce coboară până în secolul al XVI-lea, fiind deopotrivă o ctitorie boierească și domnească[1]. Manuscrisul românesc 5504 de la Biblioteca Academiei Române din București conține un pomelnic al acestui așezământ monahal, care redă, ca și ctitori, mai întâi pe membrii familiei Brâncoveanu, începând cu Sfântul Voievod Constantin, cu soția sa, Maria și cu copiii și apoi pe *ctitorii cei vechi ai Sfintei Mănăstiri Surpatele*[2], enumerând aici pe Tudor, Stanciul[3], Constantin, Preda, Radu și Barbul. Pisania bisericii ne arată, la rândul ei, etapele ctitoriei, zidită de Buzești, dar ruinată și ridicată din temelie de Doamna Maria Brâncoveanu, la 1706[4].

Știri despre istoria mănăstirii în prima jumătate a veacului al XIX-lea avem mai ales din vremea arhimandriților Gherman și Hrisant, egumeni la Mănăstirea Hurezi, care aveau în grijă și Surpatele, în vremea stareţelor Meletina, Eftimia și Elisabeta. Stareța Meletina s-a implicat în refacerea mănăstirii, dar s-a retras apoi. Din 1815, la recomandările ctitorului Grigorie Brâncoveanu a fost pusă egumenă Eftimia de la Mamul, din timpul căreia s-a păstrat și o catagrafie[5]. După moartea acesteia, la 1831, tot la recomandările lui Grigorie Brâncoveanu și ale lui

*Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10 r.

1 Ea a fost înălțată de boierii Drăgoești, înrudiți cu Buzeștii, înainte de 1512, când este prima oară atestată documentar, iar ulterior a fost reclădită și înzestrată de Constantin Brâncoveanu și soția sa, Doamna Maria, la începutul veacului al XVIII-lea. Vezi Radu M. ION, „Un neam de ctitori olteni: boierii Drăgoești", în *Revista de istorie Bisericească*, X, 1943, nr. 3, pp. 50-91; Aurelian SACERDOȚEANU, „Constantin Brâncoveanu și ctitoriile sale din Oltenia", în *Mitropolia Olteniei*, XVI, 1964, nr. 9-10, pp. 708-727. Vezi și recenta lucrare *Matericul mănăstirilor vâlcene*, ed. IPS Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, Pr. Dr. Șrefan Zară, Monahia Stavroforă Theodora Videscu, Râmnicu-Vâlcea, Ed. Praxis, 2018, p. 177.

2 Biblioteca Academiei Române (BAR), Manuscrise-Carte-Rară, Ms. rom. 5504, f. 6 v.

3 ANIC, Mănăstirea Surpatele, III/9. Actul din 1687 reține pe Tudor clucer și Stanciu, fratele său, ca și ctitori din secolul al XVI-lea.

4 Pisania este reprodusă de Ioan POPESCU-CILIENI, „Documente privitoare la Mănăstirea Surpatele-Vâlcea", în *Revista de Istorie Bisericească*, I, 1943, nr. 2, p. 95.

5 Catagrafia este redată de Ioan POPESCU-CILIENI, „Documente privitoare la Mănăstirea Surpatele-Vâlcea", în *Revista de Istorie Bisericească*, I, 1943, nr. 2, p. 105-114.

Hrisant Penetis[6] de la Hurezi, episcopul de Râmnic o numește stareță pe Elisabeta.

În timpul Regulamentelor Organice, odată cu inventarierea acareturilor mișcătoare și nemișcătoare ale mănăstirilor, pentru Schitul Surpatele din județul Vâlcea erau menționate: o moșie împrejurul Schitului, un cătun Bărbătești, o moșie Vulpeni în județul Romanați, o moară pe apa Otăsău, o vie, animale, țigani și 17 maici viețuitoare[7]. La câțiva ani după secularizarea averilor mănăstirești, în 1871–1872, schitul a fost desființat, maicile fiind mutate, cu odoarele, la Mănăstirea Dintr-un Lemn, cu acest prilej ajungând acolo și o valoroasă *Evanghelie* dăruită de Doamna Maria Brâncoveanu, la 1693, Mănăstirii Surpatele[8].

În istoria Mănăstirii Surpatele din secolul al XIX-lea, există și un moment întunecat. Astfel, într-un recent articol se amintește mențiunea din pomelnicul schitului, anume că în 10 septembrie 1839, câțiva făcători de rele au jefuit schitul, au bătut-o pe stareța Elisabeta, aceasta murind peste patru zile[9]. Din documente aflate în Arhiva Sfintei Episcopii a Râmnicului, redate de I. Popescu-Cilieni, aflăm că Elisabeta (ipochimen vrednic și cu bună știință de cele ce privesc atât la iconomia sfântului schit, cât și la orânduiala bisericii[10]) fusese stareță la Schitul Bascov din județul Argeș, unde se implicase puternic în refacerea lăcașului de cult. Apoi făcuse parethesis și cu binecuvântarea episcopului de Argeș se retrăsese la Mănăstirea Dintr-un Lemn, unde era stareță Platonida, sora sa. După moartea Eftimiei, Hrisant de la Hurezi, epitrop la Surpatele și Grigorie Brâncoveanu, ctitorul, recomandau episcopului de Râmnic pe Elisabeta ca să fie numită egumenă la Surpatele. Aceasta a acceptat propunerea și a condus obștea între 1831–1839, când viața i s-a curmat într-un mod neașteptat.

În articolul de față aducem noi date referitoare la jefuirea schitului și la moartea stareței, prin transcrierea, comentarea și editarea unor documente, scrise în limba română, cu caractere chirilice, păstrate la Arhivele Naționale Istorice Centrale, grupate în „Delă atingătoare în pricina tâlharilor ce au săvârșit omor răposatei Elisabetei Surpăteanca, stareța”[11].

---

6 T. G. BULAT, „Un stareț vestit al Mănăstirii Hurez: Hrisant Penetis (10 oct. 1832-3- mart. 1852)”, în *Mitropolia Olteniei*, XIV, 1962, nr. 7-9, pp. 434-448; G. COCORA, „Alte știri despre arhimandritul Hrisant Hurezeanul”, în *Mitropolia Olteniei*, XV, 1963, nr. 9-10, pp. 791-799.

7 Documentul de la ANIC este amintit de T. G. BULAT, „Mănăstirile pământene din Țara Românească în Epoca Regulamentelor Organice (1831-1834)”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCIII, 1975, nr. 9-10, pp. 1165-1176, pentru județul Vâlcea, p. 1167.

8 Al. PETRESCU, „O Evanghelie din 1693”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XXVI, 1902, nr. 9, pp. 1040-1044.

9 Vezi articolul lui Ion RIZEA, „Cuvioasa Platonida de la Mănăstirea Dintr-un Lemn”, în ziarul *Lumina*, din 12 octombrie 2014, unde este redat citatul din pomelnic.

10 Scrisoarea din 19 august 1831 a ctitorului Grigorie Brâncoveanu către episcopul de Râmnic, redată de Ioan POPESCU-CILIENI, „Documente privitoare la Mănăstirea Surpatele-Vâlcea”, în *Revista de Istorie Bisericească*, I, 1943, nr. 2, p. 119.

11 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839. Dosarul are 28 f, scrise recto sau recto-verso, copii și originale.

Documentele din dosar redau o interesantă corespondență referitoare la jefuirea Schitului Surpatele și la bătaia cauzatoare de moarte a stareței Elisabeta, corespondență purtată în lunile septembrie–decembrie 1839, între Hrisant, egumen la Hurezi și epitrop la Surpatele, Platonida, stareța Mănăstirii Dintr-un Lemn și sora răposatei Elisabeta, Ocârmuirea Județului Vâlcea, Tribunalul și Episcopul de Râmnic. Din cercetarea actelor aflăm desfășurarea evenimentelor, autorii jafului și o parte din măsurile luate de autorități. Iată ce ne descoperă documentele:

Astfel, la 13 septembrie 1839, arhimandritul Hrisant făcea cunoscut Ocârmuirii Județului Vâlcea faptul că „alaltăieri, luni, la 11 ale următorului, după patru ceasuri din noapte, viind la schitu Surpate niște făcători de rele, în No. de 9, după pliroforia ce ne-au dat maicile, au călcat schitul, căznind pe maica stariță Elisabeta, încât au lăsat-o asupra sănătății în pericolul pierderii de viață. Asemenea au căznit și alte trei maici care s-au găsit în casa maicii stareţe”[12]. Totodată, Ocârmuirea era rugată să ia toate măsurile în vederea prinderii tâlharilor.

Prin urmare, primul dintre aceste documente este scris înainte de moartea Elisabetei, survenită, în urma bătăilor primite de hoți, la 15 septembrie. Declarația lui Hrisant era bazată pe informațiile (pliroforia[13]) date de maici, care ar fi văzut 9 tâlhari, în final dovedindu-se că fuseseră doar 7. Mai aflăm că, alături de stareță, fuseseră căznite, adică chinuite, bătute și alte 3 maici.

La numai câteva zile de la prima scrisoare, la 16 septembrie, arhimandritul Hrisant se adresa din nou Ocârmuirii Județului Vâlcea, pe care o informa „că cuvioasa stariță Elisabeta a schitului Surpate, ieri, vineri noaptea, la 11 ceasuri evropenești, și-a dat obștescul sfârșit, cu cinci zile în urmă după cazne ce au luat de la acei tâlhari”[14].

Tot la 16 septembrie, Hrisant, în calitate de epitrop la Surpatele, scria Episcopului de Râmnic despre tragicele evenimente: „cuvioasa stariță Elisabeta a schitului Surpate, duminică seara, la 10 ale următorului, pă la 5 ceasuri din noapte, călcându-se schitul de hoți și mergând la a sa chilie, au căznit-o atât de mult, încât ieri, pă la 5 din noapte și-au dat obștescul sfârșit, aici la Mănăstirea Dintr-un Lemn, unde m-am aflat și eu față. Căci fiind cu totul prăpădită de caznă, au luat-o la sine sora sfinției sale, cuvioasa stariță Platonida, ca s-o caute, însă, pentru că era foarte prăpădită din bătăi, nimic nu i-au folosit, orice ajutoare dohtoricești și astăzi la șaisprezece se face și gătirea îngropăciunii”[15].

12 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 1.

13 *Pliroforie* - informațiune, lămurire. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul limbii românești*, București, Ed. Saeculum, 2013, p. 999.

14 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 2.

15 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 3.

Deci, atacul tâlharilor s-a produs la 10-11 septembrie 1839, duminica spre luni, la 4–5 dimineața. Stareța a murit în urma bătăilor, deși fusese luată de sora sa Platonida la Mănăstirea Dintr-un Lemn, ca să i se acorde ajutor medical. În momentul morții se afla de față și arhimandritul Hrisant. Mai aflăm, de asemenea, că celelalte trei maici, care fuseseră și ele căznite împreună cu Elisabeta, nu se aflau în stare foarte gravă, fiind mai tinere și în putere.

La 2 noiembrie, Platonida îi scria arhimandritului Hrisant despre ceea ce auzise de la săteni, referitoare la tâlhari. Descoperirea lor se făcuse în urma convorbirii dintre Ion Păciul și Dumitru Tăcutu, primul relatându-i interlocutorului său că el știe cine sunt tâlharii, căci îi văzuse, atât la ducere cât și la întoarcere, când trecuseră prin grădina sa și auzise cum povestiseră faptele. Ion Păciu a menționat și câteva nume: Dumitru Vladul din Șerbănești, Gligorie Buțu, Radu Buțu, fratele său. A doua zi, Dumitru Tăcutu s-a adresat altor săteni și Ocârmuirii, în vederea prinderii lor, însă ancheta, a fost, în opinia stareței, tergiversată. În aceeași scrisoare, se relata și cruzimea cu care au fost lovite maicile: „am trântit-o, i-au dat maţile (adică pe maica). Iar pă alta am <îm>băiat-o în jgheabul fântânii”[16].

La 8 noiembrie, Platonida, în urma recomandărilor lui Hrisant, relua, pe larg, cele ce aflase, prin Dimitrie Țecunanul, un locuitor din Șerbănești, care, la rugămintea maicii, se interesase în sat de pricina aceasta. Platonida povestea din nou că Ion Păciul din Șerbănești, fiind beat, mărturisise lui Dumitru Tăcutul, vătășel din același sat, că știe cine sunt hoții, dar apoi la ancheta oficialităților a negat afirmațiile. Însă, prin mărturia unuia dintre tâlhari, pomenit de Păciul, anume Pătru, candidatul satului, au fost descoperiți și ceilalți 6 rău-făcători și anume: Ion Polică din Pietrarii de Sus, plaiul Coziei; Ion sin (fiul lui) Lazăr din Cernele; Dincă Cucu din Păușești (aceștia 3 fiind dorobanți); Dumitru Vladul din Șerbănești; Gligorie Buțu, juratul satului Șerbăneștii-Moșteni; Radu Buțu, fratele său. Atacatorii locuiau în vecinătatea mănăstirii, situată în satul Surpatele, comuna Frâncești, județul Vâlcea. Satul Șerbănești se află actualmente în comuna Păușești, iar satul Pietrari, în aceeași comună[17].

Platonida relata în continuare că jaful fusese premeditat: „pentru călcarea maicăi au fost pregătit mai dinainte, de este acum o jumătate de an”[18]. Tâlharii s-au schimbat de haine, pentru a nu fi recunoscuți și pentru a induce bănuiala că hoții ar fi sârbi, căci se îmbrăcaseră ca ei: „Adică unii îmbrăcați cu rochiile nevestelor, în chip de cămăși încreţite și legați la

16 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 4.

17 Melentina BÂZGAN, *Indicatorul localităților medievale din Țara Românească până la 1831*, București, Cartea Universitară, 2004, pp. 76, 96-97.

18 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10.

cap cu brâie roșii, iarăși în chip de fesurile ce le poartă sârbii, ca să asemene cu dânșii (precum au fost și bănuielile)”[19].

„Și așa, îmbrăcându-se cu chipul acesta, au intrat înăuntru schitului, pă poarta cea mică. Și alegându-se dintr-înșii aceștia, anume Ion Polică, Ion sin Lazăr, Dincă Cucul, au și intrat întâi la acele două maici, găsind ușa deschisă, după îndemnarea și povața a unuia din tovarăși și anume Gligorie Buțu, juratul, carele au rămas a sta de strajă cu aceștia: Radu Buțu, Petru candidatul, Dumitru Vladul”[20].

Așadar, o parte din hoți au rămas de strajă, iar alți trei (Ion Polică, Ion fiul lui Lazăr, Dincă Cucul) au intrat întâi la două maici, apoi la stareță, a cărei ușa fiind închisă, au spart-o cu picioarele. „Ion Polică au luat-o de păr pe maică și trântind-o jos au început a da cu o măciucă de lemn. Dar mai de crezut este că au dat cu un topor ce l-au avut, cu care au spart și lada”[21].

La interogatoriu, tâlharii au declarat că nu intenționaseră să o omoare pe stareță. Cu toate acestea, Ion Polică, cel care a bătut-o pe maică, a arătat că urmase îndemnurile celorlalți de a o lovi fără milă, căci auzise codul care însemna să lovească de moarte: „Întrebându-se apoi și pentru omor cu dinadinsul, ce i-au silit de l-au săvârșit și împotrivă au răspuns că ei n-au socotit că va muri, aruncând de la unul la altul <vina>, zicând că au zis să nu o bată așa rău. Dar Ion Polică ce au fost înlăuntru, au mărtursit mai deslușit că el au ascultat pă ceilalți tovarăși, după vorbele ce au avut (cu burbre) și așa au dat făr de milostivire”[22]. În afară de bani, au mai luat și alte lucruri, pânzeturi, haine, o pereche de călimări, cel mai de preț fiind un ceasornic. S-au grăbit să plece, căci veniseră sătenii, în care hoții au tras cu pușca pentru a-i ține la distanță. Drumul de întoarcere a fost același ca la dus: „și au apucat tot pe poteca care au și venit, până când s-au mai depărat în pădurea ce-i zice Surpăteanca și apoi au șezut de au împărțit bani”.

Prin urmare, din cele aflate de Platonida și relatate lui Hrisant, în particular și oficial, la 2 și 8 noiembrie, reiese că: jaful fusese premeditat; tâlharii, săteni din împrejurimi, cu statut social (juraţi, dorobanți) mai participaseră și la alte furturi și omoruri, deci acționau ca o bandă. Aveau cruzime, căci o bătuseră pe maică fără milă. Se schimbaseră de haine, studiaseră traseul, veniseră noaptea, nu pe poarta principală, ci prin pădure, prin dosul schitului. Încercaseră, prin îmbrăcăminte, să sugereze faptul că autorii ar fi fost sârbi, bănuială care a existat o vreme în timpul anchetei. Erau înarmați, aveau și un fel de cod între ei pentru a ști cum să acționeze și își repartizaseră sarcinile, unii stând de strajă, iar alții intrând în casă. Au fost prinși toți 7, în câteva luni și se recuperaseră și banii și lucrurile furate.

Mai multe detalii despre jaful propriu-zis aflăm din același dosar, din propriile mărturii ale tâlharilor, date cu ocazia anchetei, o copie a raportului oficialităților fiind trimis și mănăstirii. Documentul, datat 6 noiembrie și semnat de subocârmuitorul plășii Otăsăului, cuprinde „arătările cele ce au săvârșit la călcarea schitului Surpatele [...] arătările de mai sus așternându-se întocmai după mărturisirea fieștecăruia”[23].

Sunt cuprinse pe rând declarațiile tuturor celor 7 tâlhari și anume: Dumitru Vladului, dorobanț din Șerbănești; Radu Buțu din Șerbănești; Grigorie Buțu; Ion Lăzăroiu, doro-

19 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10.

20 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10.

21 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10.

22 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 10.

23 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 13, 19.

bant din Cernelele; Petru Săceanul din Șerbănești; Ion Polică din Pietrarii de Jos; Dincă Cucul, dorobanț din Păușești. De asemenea, sunt enumerate și lucrurile furate care s-au găsit la ei, precum și banii recuperați, care, așa cum aflăm din scrisoarea maicii Platonida din 8 noiembrie, s-au trimis la Ocârmuire.

Din propriile declarații ale tâlharilor aflăm că jaful fusese premeditat (cu o jumătate de an înainte) și pus la cale de Grigorie Buțu, care lucrase acolo și o văzuse pe stareță că avea bani, ea fiind implicată în acel moment în refacerea mănăstirii. Tot el a fost și călăuză pentru hoți, știind locul. Dumitru Vladului declara la interogatoriu că: „Grigorie Buțu, unul din tovarășii săi, încă din trecutul iulie îl tot îndemna pă el, pă Ion Lăzăroiu și pă Radu Buțu, ca să meargă să calce pă stariță, fiindcă știa și seama locului pă acolo, ca unul ce lucrase în mănăstire, adăogând că ar fi văzut pe stariță când a venit de la București cu o traistă de bani”[24].

Au venit înarmați cu puști, pistoale, iatagan, măciucă, bâtă, topor. Au ales să meargă noaptea, pe un drum lăturalnic, neintrând pe poarta principală, ci pe poarta mică, din dos, care dădea spre pădure. Grigorie Buțu arată nu că el ar fi inițiat tâlhăria, ci, din contră, că lui i s-a propus de ceilalți să se alăture jafului, căci știa locul. Observăm deci că tâlharii dau vina unul pe altul, nemărturisind cine a fost inițiatorul atacului, fiecare declarând că a participat la jaf pentru că a fost rugat sau chiar amenințat de ceilalți să participe. În rest, declarațiile coincid în părțile importante, punctând care dintre ei au rămas afară, în curte, de strajă și care au comis jaful și violența. În casă au intrat Ion Polică, Dincă Cucu și Ion Lăzăroiu: „Apoi deci, tot ei câte trei, au mers la stariță în odaie și în cea dintâi ușă dând cu picerele câte trei, au deschis-o și apoi tot asemenea <au făcut> și la cea de-a doua ușă, unde intrând și găsind pă stariță în picere, cu o altă călugăriță, au început a le bate cu acele măciuci de lemn și apoi au băgat-o sub pat și au cerut bani de la dânsa. Și întâi au zis că n-are, apoi scoțând-o de sub pat și lovind-o încă o dată, de 2 ori, le-au zis că să cate în ladă și ei au zis să o descuie. Și atunci starița au zis acelei călugărițe să descuie, care luând niște chei din dulap și neputând descuia, au lovit-o de câteva ori cu acele bâte, iar ea le-a zis să spargă, că nu poate descuia. Atunci Lăzăroiu și Cucu, cu acel topor spărgând lada, au luat bani și alte lucruri”[25].

Plecarea le-a fost grăbită de intervenția sătenilor, alarmați de o maică ce scăpase. În acest sens, Dumitru Vladului declară: „Și în preumblare pă lângă biserică, văzând o călugăriță că dăduse fuga sa iasă pă poartă, au slobozit pușca după dânsa, dar nu au lovit-o, fiindcă s-a închis poarta în urma ei. Apoi, după aceea, din zgomotul ce se făcuse de călugărița cea scă-

24 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 18.

25 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 18 r.

pată, fiindcă începuseră a veni țigani sau rumâni, ce va fi fost nu știe, ci și ajunseseră la poarta care a deschis-o călugărița, au slobozit asupra lor două pușți și Radu Buțu, din dosul bisericii, o pușcă și atunci, ieșind și cei ce era în casă de călca pă stareță, cu lucrurile ce luase de acolo, au plecat cu toții"[26].

Ion Polică arată că Petre Săceanul ar fi spus, la întoarcere, că era bine să o fi omorât pe stareță, probabil pentru a nu fi recunoscuți. După jaf, s-au întors „ieșind pă vârful dealului pân pădure, au apucat pe culme lu au mers până la un loc într-o poieniță. Acolo au șezut și au împărțit furtișagurile"[27].

La 9 decembrie, Ocârmuirea se adresa Epitropiei cu rugămintea de a trimite la Râmnic un reprezentant din partea schitului pentru a fi martor la anchetarea hoților: „Cinstita Judecătorie Locală, prin otnoșenia[28] cu No. 9941, încunoștiințează Ocârmuirea că, la cercetarea ce se face tâlharilor ce au călcat Schitul Surpatele, este trebuință a se orândui un întradins vechil[29] din partea acelui Schit, spre a sta la înfățișările ce se vor face acelor tâlhari"[30].

Scrisoarea este primită de Hrisant la 15 decembrie și acesta îndeplinește imediat cele cerute, căci vedem că, a doua zi, la 16 decembrie, Epitropia Schitului Surpatele, prin arhimandritul Hrisant de la Hurezi, scria Ocârmuirii Județului Vâlcea, că, în urma recomandărilor primite, a ales ca reprezentantă al schitului la Tribunal pe una dintre maicile chinuite de tâlhari, care știa bine cum s-au petrecut faptele: „au și orânduit cu deosebire vechilimea[31] pă una din acele două maici ce s-au căznit împreună cu răposata stareță, anume Macsimina, ca una ce are mai curată știință asupra aceștii împrejurări decât alții"[32]. În aceeași zi, o nouă scrisoare de la Epitropie către Ocârmuire arăta că se îndeplinise cererea de a se numi o reprezentantă a schitului: „Epitropia făcând punere la cale, orânduiește vechil din partea acestui schit Surpatele pă maica Macsimina, una dintr-acele două maici ce s-au căznit împreună cu răposata stareță, care are curată știință despre această împrejurare"[33]. Însă, în acest act, se arăta că, în ceea ce privește lucrurile furate, Macsimina va mărturisi numai pentru paguba sa, iar pentru paguba stareței, Hrisant recomanda autorităților să accepte mărturiile tâlharilor, pentru a nu îngreuna sufletul răposatei cu vreo declarație incertă.

26 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 18 r.

27 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 18 r.

28 *Otnoșenie* – notificare, comunicat, raport oficial. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul limbii românești...*, p. 916.

29 *Vechil* – mandatar. Augustin Scriban, *Dicționarul limbii românești...*, p. 1397.

30 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 21.

31 *Vechilimea* – procură de vechil. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul limbii românești...*, p. 1397.

32 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 22.

33 ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839, f. 23.

La 25 decembrie, Platonida îi scria lui Hrisant că, în urma celor poruncite, trimisese pe maica Macsimina, ca reprezentantă a Schitului Surpatele, la Tribunalul de la Râmnic, după cum acesta ceruse, pentru a fi de față la anchetarea hoților, dar era prea târziu, căci oficialitățile îi trimiseseră pe vinovați la Craiova, la Divanul Criminalicesc, motivând că maica nu venise la timp.

Dosarul prezentat în articolul de față nu conține și informații din perioada următoare, pentru a putea vedea ce pedeapsă au hotărât autoritățile, cele care aveau competență pentru judecarea faptelor penale, pentru tâlhăria și bătaia cauzatoare de moarte a stareței, date pe care le putem căuta în alte fonduri arhivistice. Cu toate acestea, dosarul nostru este important căci dezvăluie numărul și identitatea tâlharilor, localitatea de origine și ocupația lor. Totodată, este descris traseul, modul de operare, premeditarea acțiunii, planificată cu o jumătate de an înainte, deghizarea prin schimbarea hainelor și armele folosite. Situația tâlharilor este agravată de faptul că au venit în număr mare, au acționat în bandă, au comis jaful prin violență și cruzime nejustificată asupra stareței, despre care aflăm că nu era în putere. În plus, unii dintre ei lucraseră la mănăstire, deci se bucuraseră de încrederea stareței și abuzaseră de această încredere. De asemenea, unii erau dorobanți, deci persoane îndatorate cu protecția locuitorilor, alții jurați, iar furtul s-a produs din mănăstire și violența a fost îndreptată asupra unor persoane sfințite, căci alături de stareță au mai fost bătute și alte maici. Inculpații nu se aflau la prima abatere, având și alte jafuri comise.

Remarcăm, de asemenea, cooperarea dintre diferite instituții ale statului pentru prinderea făcătorilor de rele, dar și implicarea sătenilor în ajutorarea mănăstirii. Ne amintim în acest sens nu doar de Dumitru Tăcutu, care imediat ce a auzit de tâlhari, s-a și dus să-i denunțe, dar și de intrarea sătenilor în curtea mănăstirii, în noaptea jafului, ceea ce a grăbit plecarea tâlharilor, care au folosit puști pentru a-i ține la distanță pe locuitorii ce veniseră în ajutorul maicilor.

Cazul de față ne descoperă o pagină întunecată din istoria Mănăstirii Surpatele, dar și a locuitorilor din împrejurimi, atacați de o bandă de tâlhari. Cercetarea altor fonduri arhivistice nădăjduim că va aduce noi lămuriri asupra evenimentelor, mai ales asupra judecății și pedepselor aplicate acestor făcători de rele, în conformitate cu legislația în vigoare în acea vreme.

ANEXE–ANIC, ANIC, Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Bunuri mici, 10/1839: *Delă atingătoare în pricina tâlharilor ce au săvârșit omor răposatei Elisabetei Surpăteanca, stareța*

ANEXA 1

Către Cinstita Ocârmuire a Județului Vâlcea,

Cu cinste, fac cunoscut Cinstitei Ocârmuiri că alaltăieri, luni, la 11 ale următorului, după patru ceasuri din noapte, viind la schitu Surpate niște făcători de rele, în No. de 9, după pliroforia ce ne-au dat maicile, au călcat schitul, căznind pe maica starița Elisabeta, încât au lăsat-o asupra sănătății în pericolul pierderii de viață.

Asemenea au căzut împreună și alte trei maici care s-au găsit în casa maicii starițe.

Iar pagubile însă câte s-au pricinuit de la acești făcători de rele, Epitropia nu are pentru Cinstita Ocârmiure[34] curată știință. Cu cinste, dar, se roagă ca să binevoiască Cinstita Ocârmuire și să-și puie toate mijloacele polițienești spre dovedirea unor asemenea făcători de rele. Totodată iarăși este rugată Cinstita Ocârmuire ca de primirea aceștia și punerea la cale ce va face, să se cinstească Epitropia cu răspuns.

1839, septembrie 13

Iscălit: Hrisant <de la> Horezu

No. 13 No. 59

34 Lecțiune probabilă. Cu sensul că Epitropia nu poate furniza Ocârmuirii detalii despre pagubele pricinuite.

ANEXA 2

Tot către Cinstita Ocârmuire a Vâlcii,

Printr-aceasta să face cunoscut Cinstitei Ocârmuiri că cuvioasa stariță Elisabeta a Schitului Surpate, ieri, vineri noaptea la 11 ceasuri evropienești, și-au dat obștescul sfârșit, cu cinci zile în urmă după cazne ce au luat de la acei tâlhari. Pentru care, Epitropia au încunoștiințat de ceastă călcare și caznă prin hârtia sa cu No. 59 de la 13 ale următoarei.

Iscălit: Hrisant <de la> Horezu

1839, septembrie 16

No. 15 No. 60

ANEXA 3

Către Preasfințitul Părinte Episcopu Râmnicului,

Epitropia Schitului Dintr-un Lemn și Surpate, plecat supune în cunoștința Preasfinției Voastre, că cuvioasa stariță Elisabeta a schitului Surpate, duminică seara, la 10 ale următorului, pă la 5 ceasuri din noapte, călcându-se schitul de hoți și mergând la a sa chilie, au căznit-o într-atât de mult, încât ieri pă la 5 din noapte și-au dat obștescul sfârșit, aici la Mănăstirea Dintr-un Lemn, unde m-am aflat și eu de față.

Căci cu totul prăpădită de caznă, au luat-o la sine sora sfinției sale, cuvioasa stariță Platonida, ca s-o caute, însă, pentru că era foarte prăpădită din bătăi, nimic nu i-au folosit, orice ajutoare dohtoricești.

Și astăzi la șaisprezece să face și gătirea îngropăciunii.

Împreună cu răposata au căznit încă trei maici, care fiind oarește mai în putere, și netrecute în vârstă, poate nu vor fi în primejdie de viață.

Epitropia dar, va orândui o iconoamă pentru ocârmuirea casei, până se va face alegere.

Iar după datorie nu lipsește, plecată a încunoștința Preasfinției Voastre.

Iscălit: Hrisant <de la> Horezu

1839, septembrie 16

No. 14 No. 61

ANEXA 4

No. 17, primit noiembrie 4, 1839

Cu multă plecăciune, închinându-mă, sărut cinstită mâna Sfinției Voastre,

Din urmarea a multor cercetări făcute de D. Ocârmuitor și D. Subocârmuitorul plășii, în pricina aflării făcătorilor de rele, care cu călcarea ce au făcut soru-mi, la 10 ale trecutului septembrie, i s-au pricinuit și moartea, după cum vă este știut. Și căci într-un chip care-a stătut cu putință ca să-i descopere, acum de vreo câteva zile auz lumea vâlvâind într-același chip, că adecă un Ion Păciul, moșnean de la satul Șărbănești, au mers într-o seară la un Dumitru Tăcutu clăcaș, vătășălul satului, și între alte vorbe ale lor, au deschis vorba și pentru călcarea maicăi, adăogând a zice către dânsul următoarele:

Că eu știu pă acești hoți că, când s-au gătit de plecare, au fost toți prin grădina mea cu porumbi și i-am văzut când s-au îmbrăcat dânșii care și au plecat. Iar peste câteva ceasuri am auzit vorbind numai pă unul, din vecinii mei, zicând către soția sa că: cum am trântit-o i-au dat mațile (adică pe maica). Iar pă alta am <îm>băiat-o în jgheabul fântânii, arătându-i și pe anume ziși[35]:

1. Dumitru Vladul ot[36] Sărbănești Moșneni

2. Gligore Buțu

3. Radu brat[37] Gligore Buțu

4. Costandin sin […][38] Mihai Săcean, candidatul satului, ce este vecin cu dânsul, cu alți tovarăși ai săi necunoscuți.

Și auzind vătășălul aceste de la dânsul, întâi au socotit că glumește, dar spre plecare l-au întrebat cu denadinsul dacă este în adevăr arătat ce zice sau nu. Și el i-au răspuns cu jurământ zicând că să n-aibă parte de 7 suflete carele are în casă.

Atunci vătășălul, pă dată ce au luat această vestire, fiind noapte, au tăcut până la zi și pă loc s-au dus la un Matei Netedu, din jurații clăcași, căruia arătându-i știrea împrejurării au alergat și dânsul la alt jurat tovarăș al său, anume Ștefan, și arătându-i cu amăruntul, de loc[39] au adus pă acel Ion Păciul moșnean, căruia făcându-i cercetare, au tă-

35 *zisă* în text.

36 *de la*, în limba slavă.

37 *frate*, în limba slavă.

38 Ilizibil.

39 Cu sensul *pe loc*.

găduit, zicând că au fost beat și nu știe ce au vorbit, rugându-i ca să tacă. Iar pomeniții jurați fiind întemeiați pă arătarea ce le făcuse vătășălul, către carele mărturisise de sineși, i-au luat atunci pă Ion Păciul, cât și pă vătășăl, dându-i la Suptocârnuitorul. Și negăsind pă D. Suptocârmuitor, au făcut cunoscut împrejurarea D. Polcovnic Nae Pleșoianu[40] carele intrând într-o casă cu dânsul, nu să știe ce fel de cercetare i-au făcut, căci că i-au dat drumul, zicând către jurați numai aceasta ca să-l aibă supt a lor îngrijire. Și de atunci și până acum este o vreme în destulă, care deloc să văz vreo punere la cale, împotrivă se vede o amorțire și o tăcere cu totul, și pricina nu pot să o înțeleg ce silește pă D. Subocârmuitorul de-i acoperă și-i apără până într-atât.

Aceste toate le arăt Sfinției Voastre după auzire care să vorbesc de către toți lăcuitorii satelor împrejurate. Iar dacă li se vor face cercetare cuviincioasă, crez că vor da de făcători. Și în sfârșit, trebuie neapărat să mărturisească adevărul.

Pentru care veți binevoi Sfinția Voastră ca după chibzuirea ce veți face, să și puneți în urmare către oricare ce cale veți socoti spre a se descoperi și nu pentru alt <ceva> decât numai pentru stârpirea lor, ca să mai putem vieți și noi pă aici fără bântuire.

Și cu toată plecăciunea sânt,

A Sfinției Voastre plecată <slugă>,

Platonida Stareța

1839 noiembrie 2

Sfânta Mănăstire Dintr-un Lemn

ANEXA 5

La 2 ale următorului, viind aici D. Dimitrie Țecuneanul, aflându-se trecător la moșia dumisale Șerbănești, între alte vorbe ce am avut, i-am și făcut cunoscut puține înțelegeri ce luasem pentru acei făcători de rele numai din auzirea vorbelor de aflai. De care aflând și însuși D-lui oarecare știință, m-am îndemnat a-l pofti din parte-mi ca cu mergerea la pomenita moșie să facă bunătate a cerceta. Și, de acea împrejurare <se> va dovedi, să-mi facă cunoscut. Și primind cu toată voința, fără întârziere și pă supt cumpăt cercetând, au dovedit știința următoare:

Ion Păciul dintre Șerbănești Moșneni, mergând într-o sâmbătă în murgul serii, la un Dumitru Tăcutul, vătășăl din Șerbănești Clăcași, cu carele vorbind de ale lor, au văzut o femeie, anume Stana, soția lui Radu Morângă, tot dintre moșneni. Iar Ioan Păciul au întrebat-o că unde este bărbatul său. Și răspunzându-i că este acasă, au început a zice că vineri seară au fost cu strajă. Și ducându-se la el acasă, au găsit ușa închisă și foc mare în casă și bătând în ușă, l-au strigat și nerăspunzându-i nimic, au plecat. Iar Dumitru Tăcutul au mărturisit împotrivă că într-acea zi, vineri seară, au fost amândoi, adică cu Radu Morângă de au dus niște orz la Suptocârmuire. Și ca să-l crează, să întrebe și pe candidatul satului, cu carele se întâlnise pe drum.

Dar Ion Păciul, pă dată ce au auzit de numele candidatului, au început a zice ca să nu-i mai spuie de candidatul, că l-au văzut când s-au gătit îmbrăcându-se cu scurteica nevestei și s-au legat la cap cu o boccea[41] și încălecând pă cal, au plecat la starița ori în altă parte. Iar spre zi, fiind deștept, au auzit găinile cârâind și alergând să le vază, s-au dus să se uite și la niște purcei și atunci iarăși l-au văzut venind și descălecând după cal, au intrat în casă și dând părul pă ochi, au întrebat pă nevastă: Cunoști-mă tu pe mine, fă? Nevasta au răspuns: Nu te cunosc. Dar el au zis: Vezi, așa am fost eu, unde am fost.

Și Dumitru vătășelul, auzind acestea toate de la Ion Păciul, au zis: Mă, Ioane, te văz că ești cam beat! Ci să-mi arăți de ești în adevăr, sau nu! Și împotrivă, i-au răspuns cu jurământ, zicând că: Deși sânt cam beat, dar de n-o fi așa precum îți arăt, să n-aibă parte de 7 suflete care le are în casă, arătându-i mai vârtos și din tovarăși pe aceștia și anume:

1 Dumitru dorobanțul sin Vladul ot Șerbănești Moșneni

2 Grigorie Buțu, juratul satului

3 Radu brat, sătean.

Și după această arătare a sa, au plecat acasă. Dar Dumitru Tăcut, a doua zi, duminică, s-au dus la un ales dintre clăcași, anume Matei Gh. Netedu, de i-au arătat că s-au dovedit hoții care au omorât pă starița de la Surpate, spuindu-i tot șirul pricinii, precum auzise de la Ion Păciul. Și pomenitul ales, de

40 Lecțiune probabilă.

41 Boccea – pânză de învelit, ca o basma mare. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul limbii românești...*, p. 181.

loc[42] s-au dus la alt tovarăș al său, anume Ștefan Sâncul, căruia arătându-i ceea ce îi spusese Dumitru pentru Ion Păciul, au adus pă Dumitru și față cu amândoi aleșii, au arătat de iznoavă[43] cum au venit la dânsul Ion Păciul și în ce chip au deschis vorba. Iar aleșii, înfricoșându-se de auzirea unei fapte ca aceasta, de loc au trimis pe un Pătru băiat, de au chemat pă Ion Păciul, care viind, l-au cercetat deosebit și tăgăduind, au zis că ce au vorbit, ce n-au vorbit, nu știe, că au fost beat!

Apoi, înfățișându-l și cu Dumitru, căci într-un chip ne-au arătat și văzând aleșii tăgăduirea ce face, l-au pus la poprealã[44] într-o casă, dimpreună cu Dumitru și păzindu-le ușă unul din cutieri[45], că doar <așa> va mărturisi adevărul. Și nimic n-au putut dovedi. Iar Dumitru, mărturisind tot aceea ca și prima dată, i-au luat aleșii pă amândoi și au plecat să-i ducă la Suptocârmuire. Dar mai cercetându-i pe drum, n-au putut afla nimic, decât numai i-au rugat să nu-și facă păcat cu el, ci să-l sloboază, că le va da un sfanț[46]. Și fără să-i fie ascultată rugăciune ce le făcea, l-au dus tistul[47] Suptocârmuirii și găsind numai pă polcoșnicul[48] Nae Pleșoianul, i-au arătat împrejurarea, carele îndestulându-se mai întâi de ființa pricinii, de la Dumitru Tăcutul, apoi au băgat în casă și pă Ion Păciul, și ce fel de cercetare îi va fi făcut, nu știu, că i-au dat drumul, zicând aleșilor ca să-l aibă supt pază, până li se va trimite poruncă de urmare.

Și așa, luându-se de către D. Țecuneanu acea știință temeinică de la fața locului, prin aleși, ne-au încunoștiințat și nouă. Pe care am prejudecat-o[49] de adevărată, precum au și fost!

Într-acestași chip, dar, este urzirea a începutului dovedirii acestor făcători de rele. Și apoi, după acestea, la 4 ale următorului, vestind de aicea pricina, cu prescurtare D. Ocârmuitor au trimis înainte pă tistul dorobanț, pentru prinderea mai sus-însemnaților hoți. Și au venit și D. Ocârmuitor, iar tistul au adus întâi spre cercetare pe aceștia și anume:

1 Pătru candidatul satului sin[50] […][51] ot Șerbănești Moșneni, unul dintre ei

2 Ion Păciul, moșnean

3 Dumitru Tăcutul, vătășel ot Șerbănești Clăcași.

Cele ce s-au dovedit prin mărturisirea acestora din sus, la cercetarea ce le-au făcut D. Ocârmuitor, însă:

Înfățișând întâi pă Dumitru Tăcutul, au arătat cu amărunt[52] precum în sus se coprind, de la care luând curate știință, au înfățișat și pă Ion Păciul și tăgăduind cu totul, n-au putut dovedi nimic. Dar în zadar i-au fost tăgăduirea, că hoții au fost tot aceea care au mărturisit Dumitru Tăcutul. Că, cercetând apoi pă Pătru candidatul, hoțul, atât cu înfricoșări de cazne ce să-i facă, cât și cu făgăduieli că-l va scăpa și altele, au început a arăta întâi pe toți tovarășii, în No. de 6 și cu dânsul 7, mărturisind că au fost la călcarea maicăi cu aceștia și anume:

1 Ion Polică, săteanul ot Pietrarii de Sus, plaiul Coziei

2 Ion sin Lazăr […][53] ot Cernele

3 Dincă Cucul ot Păușești – dorobanți ai Suptocârmuirii plășii Otsău

4 Dumitru Vladul ot Șerbănești Moșneni

5 Ghigorie Buțu, juratul satului Șerbănești Moșneni de Otsău

6 Radu Buțu, sătean moșnean de Otsău

Și cu toate că s-au prins și s-au adus toți, fără să scape vreunul, dar la cercetarea ce li s-a făcut de D. Ocârmuitor, n-au tăgăduit, ci nepotrivindu-se întru toate arătările ce făcea unul cu ale altuia, s-au ales din toate și s-au luat la sfârșit de temei și adevărate, următoarele:

Complotul lor pentru călcarea maicăi au fost pregătit mai dinainte, de este acum o jumătate de an și din pricina îndemânărilor ce au avut, s-au surdisit[54] până la 10 ale trecutului septembrie, când atunci îmbătându-se de răutate neastâmpărată și găsind prilej cu spargerea bâlciului Răureni, s-au și complectuit No. de mai sus, care viind până supt râpa

42 Aici cu sensul *pe loc*.

43 *De iznoavă* – din nou. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul limbii românești…*, p. 668.

44 *Poprealã* – arest. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul…*, p. 1017.

45 Ilizibil.

46 *Sfanț* – veche monedă austriacă de argint. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul…*, p. 1193.

47 *Tist* – comandant de dorobanți. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul…*, p. 1321.

48 *Polcovnic* – colonel. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul…*, p. 1009.

49 Aici cu sensul de părere, judecată anterioară, care s-a dovedit a fi adevărată.

50 Fiul lui, în limba slavă.

51 Ilizibil.

52 *Amărunt* – amănunt. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul…*, p. 92.

53 Ilizibil.

54 Amânat.

din coasta în dosul mănăstirii, acolo au șezut de s-au schimbat în haine, adică unii îmbrăcați cu rochiile nevestelor, în chip de cămăși încrețite și legați la cap cu brâie roșii, iarăși în chip <de> fesurile ce le poartă sârbii, ca să <se> asemene cu dânșii (precum au fost și bănuiale). Alții cu chebe[55] și mintee vărgate, iar peste nădragi înveliți cu brâie, ca să se socotească ca are pantaloni, învându-se și acestea între dânșii: Că când va zice vreunul dintr-înșii burbre[56], atunci să dea de moarte în oricine le va ieși înainte. Și așa îmbrăcându-se cu chipul acesta, au intrat înlăuntrul schitului, pă poarta cea mica. Și alegându-se dintr-înșii aceștia și anume:

1 Ion Polică

2 Ion sin Lazăr

3 Dincă Cucul

Au și intrat întâi la acele 2 maici, găsind ușa deschisă, după îndemnarea și povața a unuia din tovarăși și anume Gligorie Buțul, juratul, care a rămas a sta de strajă cu aceștia:

1 Radu Buțu

2 Petre candidatul

3 Dumitru Vladul

Și cei din casă, văzând că nu găsesc bani la cele două călugărițe, după încredințarea tovarășilor lor, au intrat apoi la maica și câte trei dând cu picerele în uși, spărgându-le, au intrat în casă. Și zicând unul dintr-înșii, anume Dincă Cucul: burbre, pă data Ion Polică, știind vorba, au luat de păr pe maica și trântind-o jos, au început a da cu o măciucă de lemn. Dar mai de crezut este că au dat cu un topor ce l-au avut, cu care au spart și lada. Întrebându-se apoi și pentru omor cu dinadinsul, ce i-au silit de l-au săvârșit și împotrivă au răspuns că ei n-au socotit că va muri, aruncând de la unul la altul <vina>, zicând că au zis să nu o bată așa rău. Dar Ion Polică ce au fost înlăuntru, au mărtursit mai deslușit că el au ascultat pă ceilalți tovarăși, după vorbele ce au avut (cu burbre) și așa au dat făr de milostivire, apoi luând atât bani, cât și alte lucruri din ale casei: masa șervet pânză, ciorapi, un anteriu, un ceasornic și altele câte care le-au găsit, au plecat, căci îi împresura satul. Și ca să nu apropie de dânșii, au dat câteva pușți.

Și au apucat tot pe poteca <pe> care au și venit, până când s-au mai depărat în pădurea ce-i zice Surpăteanca și apoi au șezut de au împărțit banii, câte 63 sfanți de unul, căci punga care au fost cu galbeni, au fost tăinuit-o unul dintr-înșii, anume Ion Lazăr, fără să știe ceilalți, precum și ceasornicul și o preche de călimări de brâu. Iar la cercetare le-au mărturisit toate, găsindu-se ascunse la casa sa, precum și celelalte lucruri, temându-se ca să nu se vădească, le-au dat toate lui Ion Polică, hoțul, de le-au ascuns într-o vie [...][57]. Și apoi au plecat fieștecare la casa sa. Dintre care lucruri, s-au găsit aici cele mai jos însemnate, însă:

De la Ion sin Lazăr dorobanțul: 189 rubiele[58], 27 galbeni împărătești, 17 funduci[59], 63 sfanți, 1 pereche călimări de alamă, 1 broască mica stricată de ladă, 3 alămuri de ușă, 1 ceasornic

De la Ion Polică ot Pietrari: 62 sfanți, 1 anteriu de cutnie[60] verde, 1 masă de pânză mica vărgată, 1 cearșaf de pânză americă, 1 cearșaf de madopolon[61], 1 masă de cânepă de tolbaș[62] cu flori, 2 perechi de ciorapi cu călcâiele nemțești, 6 cearșafuri de batistă de camilafcă călugărească, 3 șervete de pânză, 1 basma civit[63] pentru nas[64]

63 sfanți de la Dumitru Vladul, dorobanț ot Șerbănești, moșnean

63 sfanț de la Dincă Cucul, dorobanț ot Păușești

55 sfanți de la Radu Buțu, sătean ot Șerbănești, moșnean

42 sfanți de la Pătru Săceanul candidatul

63 sfanți de la Ghigorie Buțu, juratul satului

Toate aceste lucruri de mai sus arătate, dimpreună cu banii, găsindu-se la pomeniții tâlhari, s-au luat de tistul dorobanților, a le duce la Cinstita Ocârmuire.

55 *Chebe* – manta de pâslă, manta țărănească. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 263.

56 Lecțiune probabilă. Probabil un cod al hoților.

57 Ilizibil.

58 *Rubia*, pl. rubiele – veche monedă turcească de aur. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 1140.

59 *Funduc* – monedă turcească de aur. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 533.

60 *Cutnie* – atlaz cu urzeală de bumbac. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 385.

61 *Madapolon* – pânză albă de bumbac. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 764.

62 Cu sensul de pânză, galanterie. Tolbaș-negustor care vinde pânză, obiecte de manufactură și galanterie. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 1328.

63 Civit – albastru închis. Augustin SCRIBAN, *Dicționarul...*, p. 293.

64 Lecțiune probabilă.

Și într-acestași chip să încheie aici tot șirul pricinii de călcarea și omorul ce au săvârșit maicăi, soru-mii. Mai arăt pe lângă acestea și alte două călcări ce au mărturisit la cercetarea ce au mai făcut, la care sunt implicați și alț tovarăși, osebit de aceștia, însă <la>:

Casa lui Ion Mâțul, din satul Pietrarii de Sus, de la carele au luat cutii cu beri

Casa lui Nicolae Dogaru, de la satul Mănăilești

Și la amândouă aceste călcări, au împușcat câte un om.

Anul 1839, Luna noiembrie, 8

No. [...][65]

Sfânta Mănăstire Dintr-un Lemn.

ANEXA 6

No. 16, primit 15 decembrie 1839

Ocârmuitorul Județului Vâlcea,

Anul 1839, luna decembrie, 9

Orașul Râmnic

Preacuviosului arhimandrit Hrisant, epitropul Sfântului Schit Surpatele,

Cinstita Judecătorie Locală, prin otnoșenia cu No. 9941, încunoștiințează Ocârmuirea că, la cercetarea ce să face tâlharilor ce au călcat Schitul Surpatele, este trebuință a se orândui un într-adins vechil din partea acelui schit, spre a sta la înfățișările ce se vor face acelor tâlhari.

După care, dându-se aceasta în cunoștința Preacuvioșiei Voastre sânteți pohtiți ca să binevoiți a pune la cale îndată orânduirea unui asemenea vechil, cu împuternicire din partea ace<l>ei Cinstite Epitropii.

Iar Ocârmuirii spre știință, se va cinsti cu răspuns.

Pentru Cinstita Ocârmuire[66]

ANEXA 7

De la Epitropie Sfântului Schit Surpate către Ocârmuirea Județului Vâlcea,

Spre îndeplinirea celor cuprinzătoare prin otnoșenia Cinstitei Ocârmuiri de supt No. 9185, făcând Epitropia punere la cale cu trimiterea unui vechil din partea acelui Sfânt Schit Surpate, au și orânduit cu deosebire vechilimea pă una din acele două maici ce s-au căznit împreună cu răposata stareță, anume Macsimina, ca una ce are mai curată știință asupra aceștii împrejurări decât alții, care să și trimite de dreptul la Cinstita Ocârmuire, spre cuviincioasă urmare.

1839, decembrie 16

Iscălit: Hrisant <de la> Horez

No. 25 No. 75

ANEXA 8

Epitropia Sfântului Schit Surpate,

Fiindcă Cinstita Ocârmuire a acestui județ Vâlcea, prin otnoșenia cu no. 9185 pune îndatorire Epitropiei de a orândui vechil din partea acestui schit Surpate, care să stea <de> față la cercetările ce să face de către Cinstitul Tribunal local, tâlharilor cei ce călcară schitul, pă temeiul curentei[67] hârtii dar de mai sus, Epitropia făcând punere la cale, orânduiește vechil din partea acestui schit Surpatele pă maica Macsimina, una dintr-acele două maici ce s-au căznit împreună cu răposata stariță, care are curată știință despre această împrejurare și care, la înfățișările ce vor urma, nu are a probarisi alt <ceva> nimic decât acele[68], numai acelea ce au arătat înșiși tâlharii, prin tecrirul lor, despre partea răposatei stariță, fiindcă numita nu să află în viață ca să arate dacă i s-au luat ei mai mult decât acelea, spre a nu să îngreuna sufletul răposatei.

Dar pentru a însuși Macsiminei pagubă ce zice că i-au făcut când au căznit-o, pentru aceea va face singură arătare. Și cel ce[69] judecă va chibzui despăgubirea.

Iar ca să fie cunoscută că este din partea schitului orânduită, i s-au dat această vechilimea supt iscălitură și pecetea Episcopiei.

Iscălit: Hrisant <de la> Horezu

1839 decembrie 16

No. 24 No. 76

65 Loc alb în original.

66 Adăugat ulterior, alt scris.

67 Lecțiune probabilă.

68 Lecțiune probabilă.

69 Lecțiune probabilă.